

KAJAANIN KAUPUNGIN LAUSUNTO POHJOISEN SUOMEN OHJELMAN LUONNOKSESTA

Lausuntoluonnos kaupunginhallitus 19.11.2024

Pohjoisen Suomen ohjelmasta Lausuntopalveluun annettavat lausunnot annetaan kommentoimalla ohjelmaluonnosta selkeästi toimenpidekokonaisuuksittain 1-6. Lausunnoissa pyydetään painottamaan konkretiaa ja tiivistä ilmaisua. Lisäksi loppuun on jätetty mahdollisuus nostaa myös muita huomioita ohjelmaluonnoksesta sekä esittää myös kokonaan uusia, konkreettisia toimenpide-esityksiä. Lausunto on jätettävä Lausuntopalveluun 22.11. mennessä.

Kajaanin kaupunki toteaa lausuntonaan Pohjoisen Suomen ohjelmaluonnoksesta seuraavaa:

1. Toimet, joilla voidaan lisätä kestävä kasvun mahdollisuuksia ja uusia investointeja sekä vahvistaa Suomen kilpailukykyä ja alueiden elinvoimatekijöitä

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia.

Suurteholaskennan kapasiteetin jatkuvuuden varmistaminen EuroHPCsupertietokoneella, Kajaanin LUMI2:lla, uuden investoinnin kansallisella rahoitusosuudella on mainittu ohjelmaluonnoksessa hyvin. LUMI:n tulon jälkeen ja korona-ajan jäätyä taakse, Kajaanin datakeskusekosysteemi on lähtenyt kasvamaan erittäin nopeasti ja Kajaanista on muodostumassa kansallisesti ainutlaatuinen datakeskusliiketoiminnan ja suurteholaskennan keskus. Datakeskusekosysteemin edelleen vahvistaminen on nostettu kärkitoimenpiteeksi Kainuun ja TEM:n aluekehittämisen ALKE-keskusteluissa ja -yhteistyössä.

Kajaanin kaupunki esittää, että ohjelmaan lisätään toimenpide: Vahvistetaan edelleen Kajaanin datakeskusekosysteemiä sekä datakeskusten ympärille syntyvän uuden liiketoiminnan että datakeskustoimialan ja datatalouden osaamisen lisäämiseksi.

Kajaanin kaupunki esittää, että ohjelmaan lisätään toimenpide: Vahvistetaan kaivannaisteollisuuden osaamisklusteria, johon kuuluvat Lapin AMK, Oulun yliopiston Mining School ja Kajaanin AMK, joiden harteille on keskittynyt Suomen kaivannaisteollisuuden koulutusvastuut. Lisäksi kriittisten mineraalien ja harvinaisten maametallien tuotannon varmentamiseksi sekä Euroopan omavaraisuuden kehittämiseksi tuetaan koulutuksen ja tutkimuksen tukielementtejä.

Kajaanin kaupunki esittää, että kohdan 7 toimenpiteeseen muodostaa TEM:n, Energiaviraston ja pohjoisen alueen edustajista työryhmä lisätään seuraavat teksti: Työryhmän tehtävä on kevään 2025 aikana arvioida toimenpiteet, joilla sähköintensiivisen teollisuuden sijoittumista lähelle energiantuotantoalueita voidaan edistää ja tukea investointeja, jotka hyödyntävät alueella tuotettua puhdasta energiaa toiminnassaan.

2. Toimet, joilla voidaan kestävästi hyödyntää puhtaan energian mahdollisuuksia ja digitaalista puhdasta kasvua

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia, mutta korostaa, että vedyn runkoverkon rakentuminen tulee varmistaa myös puhtaan sähköenergian tuotannon lähteille, tuulivoimatuotannon ja aurinkovoimatuotannon alueille.

3. Toimet, joilla lisätään kestävä matkailun vetovoimaa

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia, ja erityisesti tiivistyvä yhteistyö Visit Finlandin kanssa tukee Kainuun kv. matkailun Arctic Lakeland myynti- ja markkinointitoimia, jotka ovat jo tuottaneet ensimmäisiä konkreettisia tuloksia.

4. Toimet, joilla edistetään osaamista ja osaavan työvoiman saatavuutta

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia. TE-palvelu-uudistus on erittäin hyvä mahdollisuus lisätä palvelujen vaikuttavuutta yhdessä kuntien palvelujen kanssa, kuten ohjelmaluonnoksessa oikein todetaan.

Elinvoimakeskusten muodostamiseen kaupunki haluaa tuoda esille aiemman näkemyksensä uudistuksesta. ELY-keskukset ovat olleet valtion aluehallintoviranomaisina keskeisessä roolissa alueidensa elinvoiman vahvistamisessa maakuntaliittojen ja kuntien yhteistyökumppaneina. Kun Kainuussa on vuosien varrella kysytty alueen yrityksiltä julkisten yrityspalvelujen merkitystä, niin ELY-keskuksen yritysten kehittämispalvelut ovat olleet joka kerralla kaikkein tärkeimmäksi arvioitu palvelu. Uusien elinvoimakeskusten päätoimipaikkojen siirtyminen kauemmas osasta maakunnista aiheuttaa väistämättä uhkan toimivallan, johtamisen ja pidemmän päälle myös erilaisen asiantuntemuksen keskittymisestä muutamaankasvukeskukseen. Samalla alueiden ja niiden elinkeinoelämän paikallistuntemus hämärtyy. Uudistuksen yhteydessä Pohjois-Suomen elinvoimakeskuksen Kajaanin toimipaikalle pitää varmistaa riittävä asiantuntemus ja toimivalta.

Syntyvyyden voimakas väheneminen ja väestönmurros koskevat suurta osaa Suomen kunnista. Itä- ja Pohjois-Suomessa pitkät välimatkat lisäävät kuntien vaikeuserrointa esi- ja perusopetuksen järjestämisessä samaan aikaan, kun ammattitaitoisten opettajien saamisessa etäämmälle kaupunkiseuduista on vaikeuksia. Opetusalan koulutusten keskittyminen yliopistojen pääkampuksille on tehtyjen selvitysten perusteella vaikuttanut kielteisesti Itä- ja Pohjois-Suomen kuntien mahdollisuuksiin rekrytoida pätevää opetusalan henkilöstöä.

Kajaanin kaupunki esittää, että ohjelmaan kirjataan toimenpide ryhtyä yhteistyössä Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa hakemaan ratkaisuja, joilla voidaan varmistaa sivistyksellisten oikeuksien toteutumista ja varmistaa esi- ja perusopetuksen saavutettavuutta. Kainuun ja Ylä-Savon sekä Oulun yliopiston yhteinen OPETOP-kokonaisuus eli varhaiskasvatuksen ja erityisopetuksen tutkintoon johtavien/pätevöittävien koulutusten käynnistäminen on osoittautunut yhdeksi toimivaksi ratkaisuksi, ja sitä tulee jatkaa ja soveltaa muihin vastaaviin alueisiin, ottaen huomioon myös luokanopettajien tarpeen.

Osaavan työvoiman saantia voidaan tukea myös sekä työnhakijoiden että työnantajien rekrytointiosaamista kehittämällä, luomalla uusia digitaalisia työllistymistä edistäviä palveluja sekä hyödyntämällä tekoälyä työnantajien tarpeiden ja työnhakijoiden osaamisen kohtaamisen parantamisessa. Toinen konkreettinen toimenpide on tuki työnantajien henkilöstön täsmäkoulutuksiin.

Kajaanin kaupunki esittää, että Pohjois-Suomessa pilotoitaisiin uusia digitaalisia ja tekoälyä hyödyntäviä työllistymistä edistäviä palveluja yhteistyössä oppilaitosten kanssa ja yritysten kanssa sekä uutta työnantajille suunnattua täsmäkoulutustukea, koulutusseteliä tai vastaavaa tukimuotoa.

Tavoite määraaikaisen alueellisen opintolainahyvityksen pilotointi pohjoisessa Suomessa on kannatettava. Sama tavoite on kirjattu myös Itäisen Suomen ohjelmaan siten, että kevään puoliväliriiheen mennessä selvitetään alueellisen opintolainahyvityksen mahdollinen kokeilualue sekä muut tarvittavat reunaehdot.

Kajaanin kaupunki esittää että kohdan 24 toimenpidekirjaus muutetaan kuulumaan: Jatketaan ja tiivistetään yhteistyö Migrin, yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen kanssa siinä, kuinka korkeakoulujen KV-työntekijöiden ja I- ja II-uraton tutkijoiden työluoprosessia saataisiin jouhevoitettua.

5. Toimet, joilla vahvistetaan koko Suomen turvallisuutta, huoltovarmuutta ja omavaraisuutta

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia.

Kajaanin kaupunki esittää, että kohdan 34 toimenpidekirjaus muutetaan kuulumaan seuraavasti: Kehitetään puolustusteollisuuden ja sitä tukevan kaksoiskäyttötuotannon yhteistyötä Kainuun LUMI supertietokoneen infrastruktuurin, Pohjoisen yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa.

6. Toimet, joilla lisätään alueen (fyysistä ja digitaalista) saavutettavuutta

Kajaanin kaupunki katsoo, että ohjelmaluonnoksessa esitetyt toimenpiteet ovat pääosin hyviä ja kannatettavia, ja erityisesti kolmen tunnin saavutettavuustavoitetta ja lentoliikennettä koskevat tavoitteet ja toimenpiteet tukevat Kainuun ja Kajaanin kriittistä kilpailukykytekijää, saavutettavuutta sekä kotimaasta että ulkomailta.

Alueellisen kuljetustuen merkitys pohjoisen Suomen vientiyrityksille on kiistaton. Kuljetustuella alennetaan harvaan asutuilla alueilla toimivien pk-yritysten jalostamien tuotteiden pitkistä kuljetusmatkoista aiheutuvia rahtikustannuksia ja siten parannetaan yritystoiminnan edellytyksiä ja yritysten kilpailukykyä. Kuljetustuen jatko on tavalla tai toisella pystyttävä varmistamaan, samalla kannattaisi pohtia, onko yrityskoon rajausta mahdollista väljentää.

Kajaanin kaupunki esittää, että toimenpiteeseen 38 lisätään lause: Varmistetaan kuljetustuen jatkuvuus.

7. Muut huomiot ohjelmaluonnoksesta/uudet konkreettiset ehdotukset

Sekä Itäisen Suomen ohjelmalla että Pohjoisen Suomen ohjelmassa on sama periaatteellinen heikkous. Valmistelussa ei ole ollut tiedossa, onko ohjelmiin ja esitettyihin toimenpiteisiin tarkoitus kohdentaa uutta rahoitusta. Ohjelman valmistelun lausuntovaihe on poikkeuksellisen lyhyt, kun on kyse merkittävästä kansallisesta kehitysohjelmasta. Valmistelu kuitenkin käynnistyi jo viime maaliskuussa, joten olisi olettanut ohjelmaluonnoksen valmistuvan lausunnoille jo aiemmin.

Lisäksi Kajaanin kaupunki yhtyy Kainuun Liiton ohjelmaluonnoksesta antamaan lausuntoon.